

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Кафедра мовної підготовки іноземних
громадян

Co-funded by
the European Union

МАТЕРІАЛИ

**V Всеукраїнської науково-практичної
студентської онлайн-конференції
«НАУКОВА СПІЛЬНОТА СТУДЕНТІВ
XXI СТОЛІТТЯ»**

13 жовтня 2022 року

Суми 2022

УДК: 811'243:37(063)

Н 34

Редакційна колегія:

О. П. Сидоренко, кандидат педагогічних наук, доцент;

Л. В. Біденко, кандидат педагогічних наук, доцент;

С. С. Зайцева, кандидат наук із соціальних комунікацій

Н 34 Наукова спільнота студентів XXI століття : матеріали V Всеукраїнської науково-практичної студентської онлайн-конференції / упоряд. : О. П. Сидоренко, С. С. Зайцева, Т. Г. Чернишова. – Суми : Сумський державний університет, 2022. – 141 с.

Матеріали містять тексти доповідей учасників V Всеукраїнської науково-практичної студентської онлайн-конференції «Наукова спільнота студентів XXI століття». Збірник матеріалів конференції підготовлено в рамках першого етапу реалізації Модуля Жан Моне «Європейські цінності міжкультурного діалогу в галузі освіти: міждисциплінарний та інклюзивний підходи» («European values of intercultural dialogue in education: interdisciplinary and inclusive approaches» – EUROVALID), номер 101085224.

Матеріали друкуються в авторській редакції. Відповідальність за зміст, правдивість наведених наукових результатів дослідження несуть автори опублікованих матеріалів.

УДК: 811'243:37(063)

© Колектив авторів, 2022
© Сумський державний університет, 2022

ПЕРЕКЛАД ДРАМИ ЯК ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧА ПРОБЛЕМА

Художній переклад давно став одним із ключових чинників взаємодії різних літератур. Проте часто постає питання, чи однакові принципи, засоби, прийоми слід застосовувати для перекладу різних літературних форм, творів різних родів та видів літератури? Цілком очевидно, що попри певні загальні підходи й критерії вони мають бути різними при інтерпретації поезії, прози та драматургії.

Мета дослідження – довести, що оскільки основна особливість драматичного твору полягає в одночасному тяжінні до двох видів мистецтва (літератури й театру), то його переклад має враховувати цю дуалістичну природу драми, щоб належно відтворити її засобами нової мови для потреб нової культури.

Основні результати дослідження. Дослідники проблеми перекладу драматичних творів традиційно розглядають її у двох напрямках: прозова драма аналізується як епічний твір, а віршована п'єса кваліфікується як межове явище. При цьому вивчення, аналіз і критика драматичних перекладів здійснюється, як правило, без виокремлення драми як окремого жанру літератури.

Як відомо, специфіка драматичних творів полягає в їх призначенні не лише для індивідуального читання, а й для публічної сценічної постановки. Такий подвійний характер тексту п'єси підкреслює голландський театрознавець В. Гогендоорн. Він вважає, що саме ця *двоїстість* драматичного твору зумовлює різнобічність його сприйняття читачем: читач одночасно виступає і як актор, і як глядач, він ніби інсценує п'єсу сам для себе [5, с. 40]. Ця думка дослідника дозволяє припустити, що читацьке і глядацьке сприйняття схожі, оскільки читач намагається у своїй уяві змоделювати те, що глядач бачить на сцені. Ця особливість вимагає

застосування спеціальних прийомів і стратегій у перекладі драматичних творів, які сьогодні потребують поглибленого вивчення.

Важливим етапом у вивченні перекладу драматургії слід вважати дослідження чеського філолога І. Лєвого. Учений визначає ключові питання перекладацької інтерпретації драматургії: особливості перекладу сценічного діалогу, ремарок, відтворення інтонації, ступеня віршованості діалогу (для віршованої драми) тощо. На увагу заслуговує теза І. Лєвого про доречність використання при перекладі принципу *нерівномірної точності*, згідно з яким перекладач п'єси повинен з абсолютною точністю відтворювати місця, визначальні для трактування характерів і встановлення жанрових особливостей драматичного твору. При цьому він усе-таки зберігає за собою право на вільне відтворення проміжних фрагментів.

Поняття *читабельність* та *сценічність* спонукають окремих теоретиків перекладу переглянути свої позиції щодо інтерпретації драматичних творів. Так, С. Баснет стверджує, що театр – одна із найзанедбаніших сфер перекладацьких досліджень, зокрема тому, що стало традицією перекладати драматичні твори як прозові тексти. Припустивши, що театральні тексти повинні читатися по-іншому, С. Баснет зазначає, що драматичний твір реалізує свою цілісність тільки тоді, коли він поставлений на сцені. На її думку, тільки в постановці повністю розкривається драматургійний потенціал п'єси. Саме тому театральний перекладач повинен враховувати як сценічний аспект написаного тексту (систему жестів), так і його зв'язок із публікою: «перекладач повинен брати до уваги функціонування тексту як для постановки, так і в постановці» [4, с. 40].

У перекладознавстві окреслилися дві позиції щодо перекладу драматичних творів: одна з наголосом на *сценічності*, а друга – на *читабельності*. Так, П. Паві наголошує на тому, що переклад для сцени виходить за рамки міжмовного перекладу драматичного твору, а справжній переклад відбувається на сцені [6]. Протилежного погляду дотримується С. Баснет, виступаючи проти ідеї сценічності та відкидаючи концепцію

перекладу, орієнтованого на постановку. Дослідниця наголошує на важливості написаного тексту. Урівноваження цих позицій простежуємо в ідеї «створення перекладу, який би став провідником між двома культурами і впорався б як із близькістю, так і з віддаленістю» [4, с. 38].

Найновіші досягнення в галузі перекладознавчої інтерпретації драматичних творів представлені у працях С. Аалтонен. Авторка переконана, що тексти не мають фіксованих прочитань: кожне нове прочитання створює новий текст. В уявленні С. Аалтонен театральний текст – це своєрідний простір, який займають чи яким маніпулюють впродовж різного часу різні особи. Стратегії, які перекладачі використовують, щоб пристосувати іноземний текст до цільової системи іншопольтурного театру, учена називає *аккультуризацією* та *нейтралізацією* [3, с. 40]. Крім того, вона розрізняє драму як рід літератури та драму як театральний текст: не всі драматичні твори є театральними текстами. Вони можуть функціонувати й поза театальною системою.

Специфіку перекладу драми вивчають також українські дослідники. Так, відомий перекладач Г. Кочур наголошує на тому, що попри необхідність двох варіантів перекладу драматичного твору (текст для читання і сценічна редакція), навряд чи варто спрощувати переклад, ставити його на шлях полегшеного переказу. Перекладач приходиться до висновку про два види перекладу драми: *академічний* (з коментарями для глибокого осмисленого читання) і *театральний* (розрахований на миттєве візуально-слухове сприйняття у постановці). Другий варіант перекладу, на думку Г. Кочура, неминуче призводить до певного викривлення художніх особливостей першотвору.

Дослідження специфіки перекладу драматичних творів виявляємо в працях В. Коптілова. Учений розглядає переклад віршованого драматичного твору і зосереджує основну увагу на збереженні вихідної форми оригіналу (наприклад, дотримання однакової кількості рядків і в оригіналі, і у перекладі). Здійснивши аналіз мовностилістичних, ритміко-інтонаційних

параметрів досліджуваних перекладів, В. Коптілов робить висновок про необхідність зберігати *природність* мови. Щоб цієї природності досягти, перекладач повинен мати більшу свободу й бути менш прив'язаним до окремого слова [1, с. 94].

Нещодавно в теорії українського перекладознавства набув актуальності новий підхід до перекладу драматичних творів, запропонований Т. Некряч. Авторка-перекладач вводить у перекладознавчий обіг поняття *асиметрії* як одного з видів трансформації тексту в перекладі драматичних творів [2]. Дослідниця зауважує, що розбіжності в системах різних мов (фонетиці, лексиці, граматиці, семантичних параметрах, стилістичному потенціалі) неодмінно призводить у перекладі до розбіжності мовних знаків і зумовлює необхідність пошуку такого відповідника, який найповніше розкриває авторський задум.

Висновки та перспективи дослідження. Здійснене дослідження дає підстави стверджувати, що особливість драматичних творів полягає в їх одночасному тяжінні до двох видів мистецтва – літератури й театру. Отже, переклад драми має враховувати таку її дуалістичну природу, щоби належно відтворити першотвір засобами нової мови для потреб нової культури. Подальше поглиблене опрацювання теоретичних засад, а також удосконалення практичних прийомів перекладу творів драматургічного жанру сприятиме підвищенню фахового рівня інтерпретацій світової драми, їх повноцінному входженню у сучасний український культурний простір.

Список використаних джерел

1. Коптілов В. В. Першотвір і переклад. Київ : Дніпро, 1992. 215 с.
2. Некряч Т. Є. Види асиметрії при перекладі драматичного діалогу // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики. 2006. Вип. 9. С. 191-196.
3. Aaltonen S. Time-sharing on Stage: Drama Translation in theater and society. Philadelphia : Adelaid, 2000. 248 p.
4. Bassnett S. The Translator in the Theatre // Theatre Quarterly. 1991. №10. P. 37-48.
5. Hogendoorn W. Lesen en rien spleen. En studie over simultaneiteit in et drama. Leiden, 2006. 128 p.